

(271/77)

E. du P.

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA.....Appellant

en

TOMMIE MEYER FILMS (EDMS) BPK...Respondent.

IN DIE HOOGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA

(APPELAFDELING)

In die saak tussen:

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA.....Appellant

en

TOMMIE MEYER FILMS (EDMS) BEPERK....Respondent

Coram: RABIE, CORBETT, HOFMEYR, MILLER et DIEMONT, A.RR.

Verhoordatum:

Leweringsdatum:

24 Augustus 1978.

29 September 1978

UITSpraak

RABIE, AR.:

Dit is n appel teen n bevel van die Transvaalse Provinsiale Afdeling (per Mostert, R.) waarvolgens appellant se aansoek om n interdik wat respondent belet om twee rolprente te vertoon tensy sekere gedeeltes daaruit verwyder word, met koste afgewys is. Die betrokke...../2

trokke rolprente, getitel "die Springbok" en "The Springbok",
is Afrikaans- en Engelstalige weergawes van dieselfde
verhaal.

Die uitspraak van die hof a quo is gerapporteer:
kyk 1977(4) S.A. 376(T.). Die appèl direk na hierdie
hof geskied ingevolge ooreenkoms tussen die partye.

Appellant is n regspersoon kragtens die be-
palings van art. 3 van die Private Wet op die Universiteit
van Pretoria, 1930. Respondent is n private maatskappy
wat rolprente vervaardig. Die saak tussen hulle het
begin toe appellant by wyse van n kennisgewing van
mosie, gedateer 20 Mei 1976, aansoek gedoen het om n
bevel waarvan paragraaf 1 soos volg lui:

- "1. Dat n permanente interdik teen die
Respondent verleen word wat die Respondent
verbied om die film gebaseer op n draai-
boek getitel 'Die Springbok' of enige
advertensie of bekendstelling daarvan
te vertoon of te versprei terwyl Respondent
in sodanige film, advertensie of bekend-

stelling...../3

stelling:

- a) op enige wyse hoegenaamd gebruik maak van Applikant se naam, kleure, met insluiting van Applikant se univorm of sportkleure of wapen in die gemelde film of in enige sodanige advertensie of bekendstelling;
- b) op enige wyse hoegenaamd gebruik maak van die naam 'Tukkie' of 'Tuks' of enige ander verskyningsvorme van gemelde name, in gemelde film of in enige sodanige advertensie of bekendstelling;
- c) op enige wyse hoegenaamd gebruik maak van die geboue of kampus of terrein van die Applikant of enige uitbeelding of voorstelling daarvan in die gemelde film of in enige sodanige advertensie of bekendstelling;
- d) op enige wyse voorgee dat die gemelde film afspeel op die kampus of terrein van die Applikant of dat die sentrale figure in die film studente of personeellede van die Applikant is".

Dit is nie nodig om die ander bedes aan te haal nie :

bede 2 het betrekking op n tydelike interdik; bede 3

op...../4

op die kwessie van koste; en bede 4, op alternatiewe regshulp.

Toe hierdie kennisgewing van mosie en die benodigde verklarings wat daarmee saamgegaan het aan respondent beteken is, het appellant nog net die draaiboek, wat as "basis" vir die rolprente sou dien, ter insae gehad. In respondent se beantwoordende verklaring, gedateer 18 Junie 1976, is die "rolprent in sy bestaande vorm" as getuienis in die saak aangebied. Respondent het intussen, deels as gevolg van besware wat appellant se prokureurs in briefwisseling tussen die partye geopper het, en deels om ander redes wat nie hier ter sake is nie, sekere wysigings in die voorgenome rolprente aangebring. Op 30 Junie en 2 Julie 1976 is die Engeltalige "The Springbok" aan appellant se rektor, professor E.M. Hamman, en verskeie ander persone, insluitende appellant se regsverteenwoordigers, vertoon. Kort

daarna...../5

daarna, op 13 Julie 1976, het appellant kennis gegee dat hy "in die lig van die Engelstalige weergawe van 'The Springbok' wat inmiddels vir applikant ter insae beskikbaar gestel is" aansoek sou doen om die kennisgewing van mosie van 20 Mei 1976 te wysig deur die vier bedes daarvan deur vier ander bedes te vervang.

Ek haal n gedeelte van die nuwe bede 1 aan:

"1. Dat n permanente interdik teen die Respondent verleen word wat die Respondent verbied om die Engels- of Afrikaanstalige weergawes van die rolprent getitel 'The Springbok' en 'Die Springbok' of 'Springbok' of enige lokprente of advertensies daarvan te vertoon of te versprei tensy -

a) die volgende direkte of indirekte verwysings na die Applikant uit gemelde rolprente of enige lokprent daarvan verwyder word:

- i) die verwysing van James teenoor Attie na 'Your precious white University';
- ii) die verwysing van keurder Landman teenoor Attie dat hy toegelaat sal

word...../6

word om sy studies te voltooi;

- iii) alle verwysings na uitskop van Attie deur die Applikant wat in verskillende tonele voorkom;
- b) die volgende kennisgewing voor en na die rolprente in die toepaslike taal vertoon word;

'Vir soverre misverstand mag bestaan weens die rol van die Universiteit van Pretoria in verband met hierdie rolprent word bekend gemaak dat die rolprent vervaardig en versprei is sonder die goedkeuring of samewerking en sonder beskikbaarstelling van sportspanne of kleure van of deur die Universiteit van Pretoria'.

'In so far as misunderstanding may arise about the role of the University of Pretoria in connection with this film it is made known that the film was produced and distributed without the approval or co-operation and without making available any sports team or colours of or by the University of Pretoria'.
- c) gemelde kennisgewings vertoon word met dieselfde tydsduur wat in die huidige Engelstalige weergawe van die rolprent van toepassing is;

d)...../7.

- d) die bestaande kennisgewing dat die gebeure fiktief is aan die begin en einde van die gemelde rolprent voltooi word met dieselfde tydsduur as in die huidige Engelstalige weergawe;
.....".

(Die weggelate gedeeltes van bedes 1, 2, 3 en 4 is nie van belang sover dit die meriete van die appèl aangaan nie. Bede 2 het op 'n tydelike interdik betrekking; bede 3, op koste; en bede 4, op alternatiewe regshulp).

Met betrekking tot kennisgewings soos genoem in bedes 1 (b), (c) en (d), kan in hierdie stadium gesê word dat respondent in sy beantwoordende verklaring van 18 Junie 1976 aangebied het om sodanige kennisgewings by die vertoning van die rolprente te vertoon, en kennisgewings soos genoem deur appellant is inderdaad by die rolprente aangebring.

Die Afrikaanstalige weergawe van die rolprent

is...../8

is op 20 Julie 1976 aan verteenwoordigers van appellant vertoon en op 28 Julie 1976 is deur appellant kennis gegee dat by die aanhoor van die aansoek, wat op 3 Augustus 1976 sou geskied, aansoek gedoen sou word om die kennisgewing van mosie van 20 Mei 1976 te wysig deur die bedes daarvan deur vier nuwe bedes te vervang. Hierdie nuwe bedes, wat by die aanhoor van die aansoek toegestaan is, is wesenlik dieselfde as dié wat in die kennisgewing van wysiging van 28 Julie 1976 (hierbo genoem) vermeld word, behalwe dat in 'n nuwe subparagraaf van bede 1, (b) genoem, gevra word dat vertoning van die rolprente verbied word tensy -

- "(b) Die volgende direkte of indirekte verwysings na die Applikant uit gemelde Afrikaanstalige weergawe van die rolprent of enige lokprent daarvan (indien van toepassing) of enige advertensie daarvan (indien van toepassing) verwyder word:
- (i) die verwysing van James teenoor Attie na 'jou groot wit held op die

kampus...../9

kampus";

(ii) die verwysing van James teenoor Attie na 'wit university' by dieselfde geleentheid;

(iii) die verwysing van James teenoor Brandt (aangaande Attie) 'hy bly in n wit nes.....';

(iv) die verwysing van Landman teenoor Attie 'Jy kan jou kursus klaarloop';

(v) die verwysing in dieselfde toneel deur Attie teenoor Landman: 'Gaan sê vir die universiteit dat hulle my ook uitskop';

(vi) Die gesprek tussen Anna en Attie: 'Het hulle jou uit die universiteit uitgeskop?', 'Maar hulle gaan'".

(In (iii) het ek n paar woorde weggelaat wat nie in die rolprent voorkom nie).

Die teks van die Afrikaanse weergawe van die rolprent (met die uitsondering van radio-uitsendings van rugbywedstryde), asook relevante tonele uit die Engelse weergawe, maak deel van die oorkonde in die saak uit. Die hof a quo het by die aanhoor van die aansoek na sowel die Afrikaanse as die Engelse rolprent gekyk. Die Engelse rolprent en relevante gedeeltes

van die Afrikaanse weergawe is aan hierdie hof vertoon.

Ek gee vervolgens n opsomming van die verhaal van die rolprente, maar verwys terselfdertyd betreklik volledig na daardie tonele in die twee rolprente waarteen appellant in die besonder beswaar maak en waarop mnr De Villiers, wat sowel in die hof a quo as in hierdie hof namens appellant opgetree het, hom in hoofsaak in sy betoog voor ons beroep het.

Die rolprente vertel die verhaal van n jong kleurling, Attie Louw, wat n student aan die Pretoriase Universiteit is. Hy het n heeltemal blanke voorkoms. Hy doen hom as n blanke voor en word as sodanig deur alle blankes met wie hy in aanraking kom, aanvaar. Hy blink uit op die rugbyveld. Hy is n losskakel en is die held van die Universiteit se eerste rugbyspan. Die verhaal begin met n "intervarsity"-rugbywedstryd tussen die eerste spanne van die Universiteit van Pretoria en die Universiteit van Stellenbosch. (Die

betrokke tonele is gedurende n werklike wedstryd tussen die twee spanne op Loftus Versveld, die rugby-hoofkwartier in Pretoria, verfilm. Die terrein en geboue van die Pretoriase Universiteit word nie in die rolprent gebruik nie). Terwyl die wedstryd aan die gang is, kom Attie se broer, James, wat klaarblyklik n kleurling is en wat ook as kleurling leef, by n hekwag by die voetbalveld aan. Hy is lawaaierig en blykbaar dronk en sê aan die hekwag dat sy broer "vandag hier binne" speel. Attie se span wen die wedstryd en hy is die held van die dag. Daardie aand gaan hy op uitnodiging na die huis van Tinka Landman, wat hy kort tevore ontmoet het. Hulle raak mettertyd verlief op mekaar. Tinka se pa, John Landman, is sowel Noord-Transvaalse as Suid-Afrikaanse rugbykeurder. Hy is nie aan die Universiteit verbonde nie. n Dag of wat na die wedstryd (so vermoed n mens) gaan Attie by sy suster, Anna, wat heelwat ouer as hy voorkom, besoek aflê. Sy woon in n kleurling-

buurt in armoedige omstandighede. By sy vertrek gee hy aan haar twee tienrandnote, maar net toe hy wil loop, bring iemand n boodskap dat James, wat by Anna in die huis woon, by die polisiestasie aangehou word.

Attie neem die geld wat hy so pas aan Anna gegee het terug en n mens lei af dat hy dit gaan gebruik om James op borg uit te kry. Hierna volg n toneel waarin woorde voorkom waarteen appellant pertinent beswaar maak.

Attie probeer James huis toe neem en praat mooi met hom.

James is egter opstandig en sê: "Moenie vir my 'Boetie' nie, man. Ek is nie jou Boetie nie! Jou groot wit

held op die kampus!" (In die Engelse weergawe lui dit:

"Boetie? Don't 'Boetie' me! I am not your 'Boetie'.

You big, white hero!"). James laat hom nie paai nie en

sê o.m. aan Attie: "Ons moet hier bly en hier vrek.

Maar jy, jy smokkel jou in by die witmense.....". Toe

Attie aan hom sê dat hulle moet huis toe gaan omdat Anna

bekommerd is, sê James aan hom (in die Engelse weergawe):

"Like...../13

"Like you are worried about me, eh? You are worried
I will come up to your precious white University and
tell them I am your brother". (Kyk bede 1 (a)(i) van
die kennisgewing van mosie van 13 Julie 1976). In
die Afrikaanse weergawe sê James dat Attie bang is dat
hy (James) "daar by jou wit university" sal "kom.....
en vir die mense (sê) ek is jou broer". In n latere
toneel by Anna se huis blyk dit dat Attie veral vir
Anna daarvoor verantwoordelik hou vir die besluit dat
hy (Attie) hom as blanke moet voordoen. Hy sê o.m.
aan haar, wanneer hy dink aan die verhouding wat daar
tussen hom en Tinka ontwikkel het, "Toe julle besluit
het ek moet wit wees, Anna, het julle nooit gedink wat
gaan van my word as ek groot is nie, het julle nie
gedink nie? Wat as ek iemand liefkry?".

Ná Attie se goeie vertoning in die "intervarsity"-
wedstryd, word hy gekies om vir Noord-Transvaal teen die
Westelike Provinsie te speel. Toe n koerantfotograaf

n foto van hom wil neem, weier Attie, en daar ontstaan
n rusie tussen hulle. Dit lei daartoe dat n jong ver-
slaggewer by die betrokke koerant opdrag kry om alles,
"hoe slegter, hoe beter", omtrent Attie uit te vind,
en terwyl die wedstryd tussen Noord-Transvaal en die
Westelike Provinsie aan die gang is, word getoon hoe
die verslaggewer met James voor Anna se huis staan en
gesels en uitvind dat Attie en James bróers is. Attie
is n kleurling, sê James, "maar hy bly in n wit nes
.....". (Kyk bede 1 (b) (iii) van die kennisgewing
van mosie van 28 Julie 1976). Die nuus van die ver-
slaggewer se ontdekking word deur die redakteur van
die koerant aan Landman oorgedra. Die aand
na die wedstryd, in n onthaal by n hotel, roep
Landman vir Attie eenkant na n kamer toe waar die
koerantredakteur en ene professor De Wet ook teen-
woordig is. (Laasgenoemde is, so wil dit
voorkom, die breier van die Universiteit se voetbal-

span)...../15

span). Landman (wat hewig ontstel is en vrees dat die toer van n buitelandse span wat toe op hande was in die gedragⁿ sou kom indien Attie wel n kleurling is en dit bekend sou word) vra Attie reguit of hy n kleurling is, en toe Attie deur sy stilswye laat blyk dat dit wel so is, sê Landman aan hom dat sy rugbyloopbaan en sy "try for white"-dae nou verby is. Toe Landman nog meer wil sê, tree prof. De Wet tussenbeide. Hy sê aan Landman dat hy moet bedaar, en aan Attie sê hy dat dit nie die einde van sy loopbaan hoef te beteken nie en dat "die ding" wel opgelos sal kan word "As jy ook net sal help". Toe Attie vra: "Moet ek help?", antwoord Landman: "Natuurlik, of is jy simpel. Sorg dat jy jou mond hou". Hierna - blykbaar die dag ná die onthaal - volg die tweede toneel waarin woorde gebruik word waarteen appellant beswaar maak. Attie en Landman is in die biljartkamer by laasgenoemde se huis. Landman sê aan Attie: "Sit daar en teken hierdie verklaring. Moet nie my

tyd...../15

tyd nog verder mors nie. Dit is n verklaring aan die koerante - jy gaan jou onttrek aan rugby. Teken dit!"

Toe Attie weier om dit te doen en die stuk papier stukkend skeur, sê Landman aan hom: "Louw, ek glo nie jy begryp jou posisie heeltemal nie. As jy daardie verklaring teken sal ons stil bly - sal die koerante stil bly. Jy kan jou kursus klaar loop, en jy kan wit bly as jy wil.

Jy speel net nooit weer in jou lewe rugby nie!" (In die Engelse weergawe lui dit: "You sign that statement and nothing further will be said about this. You will be allowed to finish your studies, and stay a while for as long as you want to. But you will never again play rugby"). Hierop sê Attie aan Landman dat hy nie die morele moed het om aan die publiek te "verduidelik hoekom ek weggelaat word nie" - d.w.s uit die spanne wat aan n proefwedstryd vir die keuse van n Springbokspan sou deelneem - "en as ek speel dan speel ek myself in die Springbokspan in en jy weet dit". Toe Landman

hierop...../17

hierop dreig dat hy dan maar sal optree soos hy "goed dink", sê Attie aan hom: "Doen dit! Gaan sê vir die Universiteit dat hulle my ook uitskop". (Kyk, wat hierdie woorde betref, bede 1(b)(v) van die kennisgewing van mosie gedateer 28 Julie 1976). Landman probeer om te verhoed dat Attie gekies word om in die proefwedstryd te speel, maar hy slaag nie daarin nie. Hy vertel aan sy dogter dat Attie n kleurling is, en daarna volg die derde toneel waarop mnr De Villiers in sy betoog voor ons gesteun het. (Kyk bede 1(a) (iii) van die kennisgewing van mosie gedateer 13 Julie 1976). Attie is by Anna se huis en die volgende gesprek vind tussen hulle plaas:

"ATTIE: Anna, hulle het uitgevind.

ANNA: En wat nou?

ATTIE: Ek weet nie. Ek weet nie. Alles is deurmekaar. Aan die begin - ek het gedink dit gaan nie saak maak nie, hulle kan my nie breek nie!

Maar..../18

Maar nou - ek weet nie!

ANNA: Het hulle jou uit die universiteit uit
uitgeskop?

ATTIE: Nee, nog nie.

ANNA: Maar hulle gaan.

ANNA: Dit is alles verby. Al die jare was
verniet gewees. Alles, alles verniet!

ATTIE: Ek wou jou net kom sê".

(In die Engelse weergawe van hierdie toneel vra Anna:

"Have they kicked you out of the University?", en Attie
se antwoord daarop is: "No. Not - not yet").

Voordat die proefwedstryd plaasvind, probeer
Landman weer eens om Attie te oorreed om nie aan die
wedstryd deel te neem nie. Hy bied hom selfs R1 000
aan as hy nie speel nie, maar Attie verwerp dit en sê
dat hy die "diepste minagting" vir Landman het. Landman
dreig: "Louw, jy gaan nooit n Springbok word nie,
nooit!", en by n later geleentheid sê hy (Landman) aan
Attie se opponent in die proefwedstryd dat, as Attie -
in die wedstryd "seerkry", hy (die opponent) as losskakel

in die Springbokspan gekies sal word. Attie word be-
seer in die wedstryd, maar hy herstel en speel daarna
uitstekend. Terwyl die wedstryd aan die gang is, word
getoon hoe die volgende dag (Sondag) se koerante gedruk
word met die nuus dat Attie 'n kleurling is op die voor-
blad. Die verhaal eindig waar Attie na die wedstryd
van Tinka afskeid neem en daarna alleen oor die rugbyveld
van haar af wegstap.

Mnr De Villiers het betoog dat appellant op
een of meer van die volgende onregmatige daade as grond
vir die verlening van die interdik staatmaak, nl. (1)
injuria; alternatiewelik (2) 'n onregmatige daad waar-
deur appellant vermoënskade berokken word (damnum injuria
datum); verder alternatiewelik (3) laster. In al
drie gevalle word gesteun op die tonele waarop die
aandag hierbo spesiaal gevestig is en op die verwysings,
of beweerde verwysings, na appellant soos genoem in
bedel(b) van die kennisgewing van mosie gedateer 28

Julie...../20

Julie 1976.

Die hoofbetoog is, soos aangedui, dat respondent-
n injuria teenoor appellant pleeg deur die rolprente
te vertoon solank as wat die gemelde tonele en verwysings
(of beweerde verwysings) na appellant daarin voorkom.
Die advokaat se skriftelike betoogpunte oor hierdie
aangeleentheid begin met die stelling dat die rolprente
die "eer, waardigheid, status en privaatheid van die
universiteit" aantast, en daarna word gesê dat die rol-
prente om sekere redes, wat dan genoem word, n onredelike,
en derhalwe onregmatige, "aantasting van die universiteit
se dignitas" bevat. Die redes wat genoem word, word
soos volg in die advokaat se betoogpunte gestel:

- "a) die universiteit word aan die publiek
voorgestel as n bullebak wat, ewe genadeloos
as Landman, vir Attie Louw summier uit
die universiteit sal uitskop;
- b) die universiteit word voorgestel as n
konkelaar wat saam met Landman konkel om
Attie toe te laat om sy kursus te vol-

tooi...../21

tooi mits/^{hy}die dokument- onderteken,
maar wat hom sal uitskop as hy dit nie
onderteken nie;

- c) die universiteit word smalend en neer-
halend na verwys as 'your precious White
university'.....
- d) die universiteit word sonder sy toestem-
ming betrek by rolprente wat van n
kontensieuse aard is en word nie slegs
as agtergrond van die rolprente gebruik
nie, maar as een van die handelende
instansies wat optree om Attie uit die
blanke gemeenskap te skop;
- e) dit is onder die omstandighede onredelik,
en derhalwe ook onregmatig, om die
universiteit aldus in die rolprente voor
te stel, veral gesien die feit dat die
verwydering van die aanstootlike gedeeltes,
volgens n film-maker, slegs ongeveer
R200,00 sou kos".

(Ek het in (c) sekere woorde weggelaat wat glo in n

vroeë weergawe van die Afrikaanse rolprent voorgekom

het maar wat reeds verwyder was toe die saak voor die

hof a quo gedien het).

Mnr De Villiers het in die loop van sy betoog in antwoord op n vraag van n lid van die hof gesê dat dignitas, soos deur hom gebruik, in twee betekenisse opgevat moet word. In die eerste plek, sê hy, gaan dit om wat die universiteit "voel", en in die tweede plek om die aansien wat die universiteit in die oë van die publiek geniet. Met betrekking tot die eerste betekenis is betoog dat appellant se dignitas in die gewraakte tonele aangetas word soos bedoel in O'Keeffe v Argus Printing and Publishing Co. Ltd. and Another, 1954(3) S.A. 244 (K.), waar die hof bevind het dat dit redelikerwys gesê kon word dat die eiseres se "offensive, degrading or humiliating treatment" onderwerp was (bl. 249 A). By die aantasting van dignitas in hierdie sin gaan dit egter klaarblyklik om die kwetsing van menslike gevoelens, en regspersone het nie sodanige gevoelens nie. Soos Schreiner, A.R., in sy uitspraak in Die Spoorbond and

Another...../23

Another v South African Railways, 1946 A.D. 999 gesê het,
"corporations..... have no feelings to outrage or
offend" (bl. 1011). Dit kan derhalwe nie betoog word
dat appellant n dignitas, in die sin van eergevoel, het
wat geskend kan word nie. Wanneer n mens let op die
hierbo aangehaalde redes - veral paragrawe (a) en (b) -
waarom beweerd word dat appellant se dignitas aangetas
word, dan blyk dit m.i. duidelik te wees dat dignitas,
soos daar gebruik, in die betekenis van uiterlike waardig-
heid, agting, of aansien, opgevat moet word. Wanneer
gesê word dat die universiteit aan die publiek as n
bullebak, of konkelaar, voorgestel word, kan kwalik
iets anders bedoel word as dat die gewraakte tonele die
aansien, of agting, wat die universiteit in die oë van
die publiek geniet, aantas of verlaag. Dat dit die
betekenis is wat hier aan dignitas gegee moet word,
word m.i. ook bevestig deur die betoog dat die rolprente

beoog om "n afkeer by die kyker te wek teen Landman en die universiteit wat as n 'white establishment' voorgehou word wat meedoënloos en ongenaakbaar optree om al Attie se aspirasies te vernietig en hom uit sy geledere uit te dryf". Hierdie mening aangaande die betekenis van die begrip dignitas, soos deur appellant gebruik, word ook bevestig deur die stelling, hierbo genoem, dat die rolprent die status van die universiteit aantas. Dit kom my dus voor dat wanneer aangevoer word dat die rolprent die eer, waardigheid en status van die universiteit aantas, die betoog inhou dat die rolprent die uiterlike waardigheid, agting of aansien van die universiteit skaad. Dit is n erkende betekenis van dignitas. Van Wageningen, Latijnsch Woordenboek (4de druk) gee o.m. die volgende betekenis van die woord aan: "uiterlyke eer, achting, waardigheid, aanzien, rang". (Kyk ook De Wet en Swanepoel, Strafreg 3de uitg.

bl. 223, waar met verwysing na tekste in die Digesta gesê word: 'Dignitas', of 'existimatio', soos dit ook genoem word, was eintlik die sosiale status wat iemand regtens bekleed het").

Mnr De Villiers het die beweerde aantasting van die dignitas en van die "privaatheid" van die universiteit afsonderlik van mekaar behandel. Ek bespreek eers sy betoog m.b.t. die aantasting van appellant se dignitas, en daarna sy betoog m.b.t. die kwessie van "privaatheid".

Die eerste vraag wat ontstaan is of n persoon, soos die universiteit, kan aanvoer dat hy oor n dignitas, soos hierbo genoem, beskik wat deur ander aangetas kan word. n Injuria, sê Voet (47.10.1), is n delictum in contemptum hominis liberi admissum quo ejus corpus vel dignitas vel fama laeditur dolo malo, en dit is duidelik uit die geheel van die hoofstuk dat dit

om die corpus, dignitas of fama van n natuurlike persoon gaan. n Regspersoon het nie n liggaam (corpus) nie.

Wat fama betref, is in hierdie hof al gesê dat n handelsmaatskappy n fama het en dat sodanige maatskappy belaster kan word (G.A. Fichardt Ltd v The Friend Newspapers, Ltd, 1916 AD 1 op bl. 6). Mnr De Villiers het betoog dat daar passasies in hierdie saak is wat steun bied vir die stelling dat n maatskappy n dignitas het wat by die aantasting daarvan deur middel van die actio injuriarum beskerm kan word. Hy het veral op die volgende passasie in die uitspraak van Innes, HR., gesteun (bl. 6-7):

"Freedom duly and lawfully to exercise one's own energies and to engage in one's own activities is an absolute right. Every person, therefore, and every company is entitled as against all the world to carry on a lawful business in any way which does not trespass upon the rights of others. And any intentional interference with the transaction of such business to the detriment of the person concerned is an actionable injuria (see Digest, 47, 10, 13, sec. 7; Muhlenbruch, vol 2, sec. 446; Voet, 47, 10, 7 & c.). Now one

of...../27

of the forms which such interference may take is the circulation of untrue statements which damage the business. Every person intentionally publishing such statement^s to the detriment of the business of another is therefore liable to an action, even though the allegations are not defamatory".

Hy het ook na dergelike passasies in die uitsprake van Soloman A.R., (op bl. 11) en De Villiers, Wnd. A.R., op bl. 13 i.f.) verwys. Al die passasies het betrekking op valse of neerhalende bewerings wat n ander se handels-onderneming kan benadeel en ek sien daarin geen mening dat elke maatskappy n dignitas het wat geskaad kan word nie. Die passasies is, streng gesproke, ook almal obiter dicta. Die vraag in daardie saak was of daar laster was, en toe daar een maal beslis is dat daar nie laster was nie, was dit eintlik die einde van die saak. Die vraag of valse, hoewel nie-lasterlike, bewerings wat skade kan berokken n geldige skuldoorsaak sou wees, was nie n geskilpunt tussen die partye in die saak nie.

Mnr De Villiers het ook na Goodall v Hoogendoorn Ltd, 1926 A.D. 11 verwys. In daardie saak het die eiser n actio injuriarum op "fraudulent and false representations" wat n maatskappy sou benadeel het, gebaseer, maar die saak is teen hom uitgewys op grond daarvan dat hy, wat slegs aandeelhouer in die maatskappy was, nie kon eis uit hoofde van skade wat die maatskappy berokken sou gewees het nie. Nie een van hierdie twee sake is gesag vir die stelling dat hierdie hof al beslis het dat n regspersoon n dignitas het wat aangetas kan word nie. In die lig van die besluit waartoe ek oor die feite van die onderhawige saak gekom het, vind ek dit nie nodig om verder op die aangeleentheid in te gaan nie. Ek sal vir die doeleindes van die appèl aanvaar dat appellant wel n dignitas in die sin van "aansien" het en dat hy hom in gepaste omstandighede oor die aantasting daarvan sou kon bekla. Ek aanvaar ook vir die

doel...../29

doel van die appèl dat daar die nodige opset om n injuria daar te stel aan die kant van respondent was.

Die gronde waarop betoog word dat die rolprente appellant se dignitas skaad, is hierbo uiteengesit.

In die eerste plek word aangevoer (paragraaf (a)) dat die universiteit aan die publiek as n bullebak voorgestel word wat, ewe genadeloos as Landman, vir Attie

Louw summier uit die universiteit sal uitskop. Landman kam met reg as n bullebak en as genadeloos beskou word.

Die vraag is egter op welke grond gesê kan word dat die universiteit as n bullebak voorgestel word wat, ewe genadeloos as Landman, vir Attie summier uit die universiteit sal uitskop. Die universiteit doen niks in die verhaal wat die kyker kan laat dink dat dit n bullebak is, of dat dit enigsins onbillik opgetree het, of sal optree, nie. Daar is ook niks wat daarop dui dat die universiteit hom enigsins vereenselwig met Landman se optrede teenoor

Attie...../30

Attie nie. Die enigste persoon in die verhaal wat moontlik beskou kan word as iemand wat lid van die universiteit se doserende personeel is, of aan sy administrasie verbonde is, is prof. De Wet. Sy houding teenoor Attie is egter simpatiek. In al hierdie omstandighede is dit moeilik om te begryp hoe gesê kan word dat die universiteit as 'n genadelose bullebak aan die publiek voorgestel word. Mnr De Villiers se betoog is dat die universiteit aan Landman se optrede gekoppel word en dat dit ~~te~~weens hierdie koppeling in dieselfde swak lig as Landman aan die publiek voorgestel word. Hierdie koppeling geskied, lui die betoog, deur die gebruik van die woord "uitskop" deur verskillende persone in die verhaal; en, word verder gesê, "uitskop" dui op oneervolle uitsetting uit die universiteit. Daar word op gewys dat Landman sê dat hy Attie uit "die span" gaan "uitskop"; dat Attie aan Landman sê dat hy vir die universiteit moet sê dat hulle hom ook moet uitskop;

en dat Anna, toe Attie gesê het dat die universiteit hom nog nie uitgeskop het nie, gesê het dat hulle dit "gaan" doen. Op hierdie wyse, word betoog, word "uitskop" deur Landman en "uitskop" deur die universiteit aan mekaar gekoppel en daardeur word die universiteit in net so 'n swak lig as Landman gestel. Ek kan hierdie betoog nie aanvaar nie. Wanneer Anna te kenne gee dat die universiteit Attie gaan "uitskop", is dit slegs die mening van 'n speler in die verhaal en dit hou nie in dat die universiteit dit wel sal doen of dat dit enigsins onbillik sal optree nie. In hierdie verband wil ek ten slotte byvoeg dat ek by die aanskouing van die rolprent nooit die indruk gekry het dat die universiteit voorgestel word soos in paragraaf (a) beweer word nie, en ek is van mening dat 'n indruk nie redelikerwys verkry kan word nie.

— Die tweede grond waarop betoog word dat die

rolprente...../32

rolprente appellant se dignitas aantass, is dat die universiteit "voorgestel (word) as n konkelaar wat saam met Landman konkel om Attie toe te laat om sy kursus te voltooi mits hy die dokumente onderteken, maar wat hom sal uitskop as hy dit nie onderteken nie" (paragraaf (b)). Daar is niks in die rolprente wat enigsins toon dat die universiteit inderdaad met Landman konkel soos beweerd word nie. Mnr De Villiers se betoog is egter dat diegene wat na die rolprente kyk dit sal aflei. Die redenasie is soos volg. Landman (wat nie aan die universiteit verbonden is nie) sou nie aan Attie kon gesê het dat hy sy kursus kan voltooi en "Wit bly as hy wil" as hy (Landman) nie die aangeleentheid met die universiteitsowerheid bespreek en gereël het nie. "Eweneens", word gesê, "is die implikasie dat hy sy dreigement teenoor Attie ook gereël het". (Aanhaling uit die betoogpunte). Hierdie afleiding, lui

die...../33

die betoog, word versterk deur die toneel waar Landman, prof. De Wet en Attie op die aand van die rugby-onthaal saam in die hotelkamer was. By daardie geleentheid, soos reeds hierbo vermeld, het prof. De Wet aan Attie gesê dat die bekendwording van sy identiteit nie die einde van sy loopbaan hoef te beteken nie, "As jy ook net sal help". Mnr De Villiers voer aan dat daar toe die volgende dag, in die biljartkamertoneel, van Attie verwag is om te "help" deur die verklaring aan die koerant te onderteken, en dat die hotel- en biljartkamertoneel derhalwe die afleiding regverdig dat Landman en die universiteit (deur middel van prof. De Wet) die reëling getref het dat Attie sy kursus kon voltooi indien hy n dokument onderteken waarin hy sê dat hy gaan ophou rugby speel. Die biljartkamertoneel regverdig m.i. nie die afleiding dat Landman nie aan Attie sou gesê het dat hy sy kursus kon voltooi, ens., as hy dit nie met

die universiteitsowerheid bespreek en gereël het nie.

Landman-se karakter is sodanig dat hy nie sou geskroom
het om Attie onder die indruk te bring dat hy, Landman,
dit sou kon bewerkstellig dat Attie sy kursus kan voltooi
nie. Die gebeure in die hotelkamer bied m.i. ook nie
steun vir die advokaat se betoog nie. Die suggestie
dat afgelei kan word dat Landman en die universiteit
(deur middel van prof. De Wet) die reëling getref het
dat Attie sy kursus kon voltooi indien hy 'n dokument
onderteken waarin hy aan die koerante verklaar dat hy
nie weer gaan rugby speel nie, vind ek, kort gestek,
ongegronde en vergesog. Ek moet, wat paragraaf (b) be-
tref, ten slotte daarop wys dat ook betoog is dat daar
'n toneel ná die biljartkamertoneel is wat ook die
afleiding steun dat Landman nie aan Attie sou gesê het
dat hy sy kursus kan voltooi as hy dit nie vooraf met die
universiteitsowerheid gereël het nie. Dit is 'n toneel

waar...../35

waar Attie en Tinka bymekaar is en waar sy aan hom sê dat sy by die proefwedstryd sal wees. Hy antwoord dat sy moet "verstaan" en dat hy hom buitendien gaan "onttrek". Hierop is haar antwoord: "Onttrek? Attie, jy gaan nie nou vir my pa sy sin gee nie.....en almal wat in donker kamertjies sit en konkel.....asseblief, wys vir hulle dat jy goed genoeg is". In hierdie toneel, lui die betoog, word die "universiteit.....duidelik geïdentifiseer as deel van die groep 'wat agter in donker kamertjies sit en konkel'". (Aanhaling uit die betoogpunte). M.i. is daar niks wat hierdie afleiding regverdig nie. Ek sou meen dat sodanige gekonkel as wat Tinka sou gesien het waarskynlik op haar pa se rugbybedrywighede betrekking gehad het, maar, hoe dit ook al sy, daar is m.i. niks wat die afleiding regverdig dat die universiteit geïdentifiseer word as een van dié wat "sit en konkel" nie.

Ek is gevolglik van mening dat daar nie grond is vir wat in paragraaf (b) gesê word nie.

In paragraaf (c) word gesê dat daar smalend en neerhalend na appellant as "your precious white university" verwys word. Soos hierbo aangetoon is, kom hierdie woorde voor in n toneel wat tussen Attie en sy broer James afspeel. (In die Afrikaanse weergawe is die betrokke woorde "jou wit universiteit"). Mnr De Villiers het in die loop van sy betoog gesê dat hy nie kan aanvoer dat veel gewig aan hierdie toneel en aan die gemelde woorde geheg kan word nie. Hierdie toewinging is m.i. tereg gedoen. James gebruik die woorde om sy minagting vir sy broer, wat hom aan die universiteit bevind en hom daar as wit voordoen, uit te spreek. Dit is nie woorde wat bedoel is om die universiteit neer te haal nie, en m.i. kan nie redelikerwys gesê word dat die woorde die universiteit enigsin in n

swak...../37

swak lig stel nie.

Die volgende rede waarom aangevoer word dat die rolprente die universiteit se dignitas aantast, lui - om te herhaal - soos volg: "die universiteit word sonder sy toestemming betrek by rolprente wat van 'n kontensieuse aard is en word nie slegs as agtergrond van die rolprente gebruik nie, maar as een van die handelende instansies wat optree om Attie uit die blanke gemeenskap te skop" (paragraaf (d)). Vir hierdie betoog steun mnr De Villiers op die twee tonele waarna reeds herhaalde male hierbo verwys is, nl. dié in Landman se biljartkamer, en dié tussen Attie en Anna waar Anna sê dat die universiteit Attie "gaan" uitskop, en op grond daarvan word gesê dat die universiteit as 'n bullebak voorgestel word wat net so genadeloos soos Landman optree, en ook as 'n konkelaar wat saam met Landman konkel om Attie toe te laat om sy kursus te

voltooi...../38

voltooi indien hy n dokument onderteken waarin hy sê dat hy nie meer gaan rugby speel nie. Hierdie betoog voer n mens dus weer terug tot wat in paragrawe (a) en (b) gesê word. Soos reeds hierbo i.v.m. hierdie paragrawe gesê is, is daar m.i. nie grond vir die betoog dat die universiteit as n bullebak voorgestel word, wat, ewe genadeloos as Landman, vir Attie uit die universiteit sal uitskop nie; en ook nie grond vir die betoog dat die universiteit voorgestel word as n konkelaar wat saam met Landman konkel om Attie toe te laat om sy kursus te voltooi as hy die dokument onderteken nie. Daar is m.i. dus nie grond vir die bewering in paragraaf (d) dat die universiteit gebruik word as een van die "handelende instansies" wat optree om Attie uit die blanke gemeenskap te skop nie. Die universiteit tree nie self op in die verhaal nie, en daar is nie grond vir die betoog dat dit een van die

handelende...../39

handelende instansies is wat optree om Attie uit die blanke gemeenskap uit te skop nie. Ten slotte wil ek in hierdie verband ook byvoeg dat ek by die aanskouing van die rolprent glad nie onder die indruk gebring is dat die universiteit voorgestel word as 'n instansie wat optree, of enigsins meewerk, om Attie uit die universiteit uit te skop nie, en ek meen ook dat die rolprente nie redelikerwys vir so 'n indruk vatbaar is nie. Die universiteit, soos reeds aangedui, speel geen rol in die drama nie, en dit vervul geen ander funksie nie as om 'n kontemporêre agtergrond vir 'n fiktiewe verhaal te verskaf. Wat hierdie funksie betref, kan ook op die volgende passasie in prof. Hamman se beëdigde verklaring van 13 Julie 1976 gewys word, nl.: "Indien die gewraakte tonele verwyder word, is die rol van die Applikant in die rolprent soos dit tans daar uitsien geredigeer tot agtergrond". Die gewraakte tonele waarna in die aanhaling verwys word, is (i) die toneel waar die

woorde "your precious white university" deur James teenoor Attie gebruik word; (ii) die toneel tussen Attie en Landman in laasgenoemde se biljartkamer, en (iii) die toneel tussen Attie en Anna teen die einde van die verhaal. Soos hierbo en ook elders in die uitspraak aangedui, meen ek nie dat enige van die tonele die betekenis kan dra wat appellant daaraan wil heg nie, en ~~my~~^{si} is die funksie van die universiteit in die rolprente as geheel bloot as die verskaffing van 'n agtergrond vir die verhaal aan te sien. Ek is derhalwe van mening dat die betoog in paragraaf (d) ongegrond is.

Uit hoofde van al die voorgaande is ek van mening dat appellant nie daarin geslaag het om aan te toon dat sy dignitas aangetas is soos in paragrawe (a) (b), (c) en (d) beweer word nie. Die geldigheid van paragraaf (e) is afhanklik van die geldigheid van paragrawe (a)-(d). In die lig van my mening oor paragrawe (a)-(d), moet paragraaf (e) dus ook as onge-

grond beskou word.

Ek kom vervolgens by mnr De Villiers se betoog dat die rolprente op appellant se "privaatheid" inbreuk maak. As grondslag van sy betoog het die advokaat ons o.m. na die volgende Suid-Afrikaanse beslissings verwys, nl.: O'Keeffe v. Argus Printing and Publishing Co.

Ltd and Another, supra, waar op eksepsie beslis is dat n vrou wie se foto sonder haar toestemming by n advertensie gebruik is, sou kon beweer dat sy aan "offensive, degrading or humiliating treatment" onderwerp was en dat daar n aantasting van haar dignitas was (bl. 249 A en D-E); Kidson and Others v S.A. Associated Newspapers Ltd, 1957(3) S.A. 461(W.), waar beslis is dat n getroude vrou wie se foto (saam met foto's van n aantal ander vroue) sonder haar toestemming gepubliseer is by n artikel met die opskrif "97 Lonely Nurses Want Boy Friends" aan "insult or contumelia" (bl. 468 A) en "indignity" (bl. 469 D) onderwerp is en dat n injuria

pertinens...../41

pertinens ad dignitatem (bl. 467 C-D, gelees met bl. 469 B-C) teen haar gepleeg is; Mhlongo v Bailey and Another, 1958(1) S.A. 370(W.), waar beslis is dat die ongemagtigde publikasie van 'n foto van die eiser as deel van 'n artikel waarin te kenne gegee is dat die eiser 'n liefdesverhouding met 'n sekere vrou gehad het, 'n aantasting van sy "dignitas and peace of mind" was (bls. 371 i.f. 372 G-H), en 'n "invasion of the plaintiff's privacy which constituted an aggression upon his dignitas" (bl. 373 A); S v A and Another, 1971(2) S.A. 293(T.), 'n crimen injuria saak, waar beslis is dat dit 'n inbreuk op die klaer se "right to privacy" was om 'n afluisterapparaat in sy woonstel te plaas en na sy private gesprekke te luister, en dat "an infringement of a person's privacy prima facie constitutes an impairment of his dignitas" bl. 297 D-E).

Wat die beslissing in hierdie sake betref, is die mening al uitgespreek dat die hof eintlik met

gevalle van die aantasting van die betrokke persone se
privaatheid te doen gehad het, dat privaatheid as
selfstandige "regsgoed", t.w. n "persoonlikheidsgoed",
gesien moet word (kyk Van der Merwe en Olivier, Die
Onregmatige Daad in die Suid-Afrikaanse Reg, 3de uitg.,
bl. 425) en dat dit onnodig, of selfs onsuiwer, is om n
aantasting van n persoon se privaatheid onder n aantas-
ting van sy dignitas tuis te bring. Kyk Van der Merwe
en Olivier, op cit., bls. 424-426; De Wet en Swanepoel,
Strafreg, 3de uitg., bls. 238-239; Neethling, Die Reg
op Privaatheid, bls. 373-375. (In laasgenoemde werk
word betoog dat die O'Keeffe-saak en dergelike sake wat
daarop gevolg het eerder as gevalle van inbreuk op n
persoon se "identiteit" gesien moet word. Met "identiteit"
word, volgens die skrywer, bedoel "fasette van n persoon
se persoonlikheid wat hom as n bepaalde persoon
identifiseer; wat dus kenmerkend van of eie aan hom

is...../43

is, en hom sodoende van ander onderskei, d.w.s. sy lewensgeskiedenis, sy karakter, sy stem, sy handskrif, sy gestaltebeeld, sy naam, ens." (bl. 295). "Privaatheid", synde "persoonlikheidsgoed", het uiteraard betrekking op natuurlike persone, en ons is nie verwys na enige gesag dat n reg op privaatheid in die geval van regspersone erken word nie. In die Amerikaanse reg, wat n "right to privacy" erken wat daarop gemik is om beskerming te verleen teen o.m. "intrusion upon the plaintiff's physical solitude or seclusion" en teen die "public disclosure of private facts" (Prosser, The Law of Torts, 4de uit, bls. 807, 809), word blykbaar algemeen aanvaar dat die reg tot natuurlike persone beperk is. Kyk Neethling, op. cit., bl. 166-167, waar na die saak University of Notre-Dame du Lac v Twentieth Century Fox Film Corp., (1965) 256 NYS 2nd 301 verwys word; Prosser, op. cit., hl. 815, wat o.m. ook na hierdie beslissing verwys. Die betrokke hofverslae

is...../44

is nie vir my beskikbaar nie.

Mnr De Villiers het betoog, soos reeds gesê,
dat die rolprente n inbreuk op appellant se "privaatheid"
maak en ek sal vir die doel van die beoordeling van die
betoog veronderstel, sonder om daaroor te beslis, dat
appellant, hoewel n regspersoon, wel in gepaste gevalle
n reg op privaatheid sou kon hê. Die betoog lui dat
in die rolprente - in die toneel in Landman se biljart-
kamer en in die laaste toneel tussen Attie en Anna,
om spesifiek te wees - in n private aangeleentheid
van die universiteit ingedring word, t.w., interne
stappe, of optrede, deur die universiteit m.b.t. die
uitsetting van n student wat gekleurd is. Na
my mening bied die rolprentverhaal - waarvan die
gebeure in elk geval fiktief is - geen grond vir die
betoog nie. In die verhaal word nie voorgegee dat
die universiteit enige stappe in verband met Attie doen,
of selfs oorweeg, nie. Al wat gebeur, is dat van
die dramatis personae - ook Attie self - meen dat hy uit

die universiteit "uitgeskop" sal word. Maar die universiteit self, soos reeds gesê, tree glad nie op nie. Daar is ook nie sprake van die openbaring van enigiets wat as private feite of aangeleenthede van die universiteit bestempel kan word nie, en in al die omstandighede meen ek dat die betoog dat daar n skending van die universiteit se privaatheid plaasvind, ongegrond is.

Wat die kwessie van injuria betref, word ten slotte daarop gewys dat namens appellant ook betoog is dat die blote feit dat die universiteit sonder sy toestemming by die verhaal in die rolprent "betrek" is, n injuria is. Vir hierdie betoog word daar gesteun op n reeds aangehaalde passasie in die uitspraak van Innes, H.R., in G.A. Fichardt, Ltd., v The Friend Newspapers Ltd., supra, maar wat ek geriefshalwe weer aanhaal:

"Freedom duly and lawfully to exercise one's own energies and to engage in one's own

activities..../46

activities is an absolute right. Every person, therefore, and every company is entitled as against all the world to carry on a lawful business in any way which does not trespass upon the rights of others. And any intentional interference with the transaction of such business to the detriment of the person concerned is an actionable injuria (see Digest, 47, 10, 13, sec. 7; Muhlenbruch, vol 2, sec. 446; Voet, 47, 10, 7 &c.)".

Die betoog lui, as ek dit reg verstaan, dat dit nie in hierdie passasie as vereiste gestel word dat daar onregmatige optrede aan die kant van die dader hoef te wees nie en dat, wat die onderhawige geval betref, die blote feit dat die universiteit sonder sy toestemming by die rolprentverhaal "betrek" word voldoende is om n injuria teen die universiteit uit te maak. Dit is waar dat die vereiste van onregmatigheid nie in die aangehaalde passasie genoem word nie, maar dit toon nie dat Innes, H.R., van mening was dat n injuria sonder onregmatigheid aan die kant van die dader gepleeg kan

word....47

word nie. Dat hy nie hierdie mening gehuldig het nie, blyk uit wat n entjie laer af op bl. 7 van die verslag gesê word, nl. dat die eiser in die saak n remedie sou gehad het indien dit kon bewys het dat dit "wrongfully" n Duitse maatskappy genoem is. Later in die hoofregter se uitspraak (bl. 11) word ook weer van "wrongful act" gepraat. Die element van onregmatigheid is ook duidelik deur Innes, H.R., genoem in sy uitspraak in Whittaker v. Roos and Bateman, 1912 A.D. 92. Die injuria in daardie saak was die "illegal treatment" waaraan die eisers onderwerp was, en dit is beskryf as "a wrongful and intentional interference with these absolute natural rights relating to personality, to which every man is entitled" (bl. 122).

Uit hoofde van die voorgaande stem ek nie saam met die betoog wat namens appellant m.b.t. die kwessie van injuria gelewer is nie.

Dit is gerieflik om nou appellant se tweede

alternatiewe,..../48

alternatiewe betoog, nl. dié wat op laster betrekking
het, te behandel.

Die eerste vraag wat in hierdie verband ontstaan,
is of n regspersoon soos appellant, wat n universiteit
is, belaster kan word. Dit is al beslis, soos hierbo
aangedui, dat n handelsmaatskappy n fama het wat met sy
handelsonderneming saamhang en dat dit belaster kan word.
Tot nog toe is daar egter geen gesag in ons reg dat n
regspersoon van n ander aard as n handelsmaatskappy n
fama het wat belaster kan word nie. Die mening is al
terloops uitgespreek dat "any corporation established
to carry out a particular undertaking if it were injured
by a libel in that undertaking..... would have a
right to sue on the libel" (Rand Water Board v. Lane,
1909 T.H. 4 op bl. 7), maar dit is nog nie so deur
ons howe beslis nie. In mnr De Villiers se betoog-
punte word gesê dat appellant n "business corporation"
is en derhalwe n fama het wat belaster kan word.

Die...../49

Die enigste grond waarop n beroep vir hierdie stelling
gedoen word, is die bewering in een van prof. Hamman se
beëdigde verklarings dat die universiteit in n sekere
mate afhanklik is van die skenkings wat van "simpatiek-
gesinde ondersteuners en oud-studente van die universiteit"
ontvang word. Hieruit volg egter geensins dat appellant
n "business corporation" is nie en die betoog is ongegrond.
Mnr De Villiers het verder betoog dat appellant n regs-
persoon is wat op sy aansien by die publiek staatmaak
vir geldelike ondersteuning wat hy van hulle ontvang en
dat ons reg behoort toe te laat dat regspersone van hier-
die aard ook weens laster kan eis. In die uitspraak van
Schreiner, A.R., in Die Spoorbond and Another v. S.A.
Railways, 1946 A.D. 999 word die volgende in hierdie ver-
band gesê (bl. 1011):

"Whether the right to sue for defamation,
assuming that some corporations at least have
such...../50

such a right, is to be limited to trading corporations or is to be extended to such other corporations as rely on their reputations to win them public support for the conduct of their affairs, has certainly not been settled in our law".

In die lig van die mening wat ek oor die feite van die onderhawige saak huldig, vind ek dit nie nodig om in te gaan op die vraag of daar so n uitbreiding van ons reg behoort te geskied as wat deur die advokaat genoem is nie. Ek sal vir die doel van die saak aanvaar, sonder om daaroor te beslis, dat appellant wel in gepaste omstandighede belaster sou kon word en n aksie weens laster sou kon hê.

Daar is namens appellant betoog dat daar gedeeltes in twee tonele van die rolprent is wat lasterlik is aangesien dit "neig om afbreuk te doen aan die goeie dink wat die denkbeeldige kyker van die universiteit mog hê". (Aanhaling uit betoogpunte). Die verwysing na die "denkbeeldige" kyker is n verwysing na die maatstaf wat

gebruik...../51

gebruik word om te bepaal of daar laster aanwesig is, t.w.,

die oordeel van die redelike kyker (leser, toehoorder) met

normale verstand, ontwikkeling en gevoelsreaksies. (Vgl.

S.A. Associated Newspapers v. Schoeman, 1962(2) S.A. 613

(A.) op bl. 616 G m.b.t. die redelike leser). Die tonele

waarin appellant, volgens die betoog, belaster word, is

dié tussen Landman en Attie in eersgenoemde se biljart-

kamer, en dié tussen Anna en Attie teen die einde van die

verhaal. Dit word aangevoer dat die "imputasie" dat die

universiteit vir Attie sal uitskop die uitwerking kan hê

dat die universiteit se aansien by regdenkende kykers

verlaag word omdat dit as n "onregverdige en wrede in-

stelling" voorgestel word. Die universiteit, word gesê,

"word daardeur aan veragting blootgestel". Voorts word

aangevoer dat die "imputasie" dat die universiteit en

Landman gekonkel het om Attie toe te laat om sy kursus

te voltooi, die universiteit se aansien in die oë van die

publiek...../52

publiek kan verminder omdat dit te kenne gee dat die universiteit oneerlik opgetree het, of bereid is om so op te tree. Met Landman se dregement teen Attie, word betoog, word Landman en die universiteit as "afpersers" voorgestel. Dit is wel waar, sê mnr De Villiers, dat met die vertoon van die rolprente verklaar word dat die gebeure in die verhaal fiktief is, maar die universiteit is nie n fiktiewe instelling nie en n mens het dus nie met suiwer fiksie te doen nie. Dit is natuurlik so dat die universiteit n instelling is wat werklik bestaan, maar die vraag is steeds of dit in die rolprente belaster word. In my bespreking van appellant se hoofbetoog hierbo het ek gesê dat daar na my mening nie grond is vir die bewering dat appellant as n onregverdige of wrede instelling, of as n konkelaar voorgestel word nie, en my mening is dieselfde m.b.t. die betoog dat dit as n "afperser" voorgestel word. Wat ek hierbo in my bespreking van appellant se hoofbe-

toog...../53

toog m.b.t. die gewraakte tonele en die afleidings wat
appellant daaruit wil maak, gesê het, geld ook wat die
onderhawige betoog betref, en dit sal geen nut hê om te
herhaal wat reeds gesê is nie. Ek sou net wou byvoeg
dat ek by die aanskouing van die rolprentverhaal nie
onder die indruk gekom het dat die universiteit enigsins
belaster word nie en m.i. kan n mens nie redelikerwys
tot die gevolgtrekking kom dat dit belaster word nie.

Uit hoofde van die voorgaande is ek van mening
dat appellant nie voorgestel word soos aangevoer is
nie en dat die redes waarom beweer word dat appellant
belaster word, ongegrond is.

Ek bespreek vervolgens appellant se eerste alter-
natiewe betoog, t.w., dat die hof a quo n interdik moes
verleen het omdat appellant bewys het dat daar n wesenlike
gevaar bestaan dat die vertoning van die gewraakte tonele
hom op onregmatige wyse vermoënskade sou berokken
(damnum injuria datum). Twee aangeleenthede kom by

hierdie betoog ter sprake, nl. (i) die veroorsaking van skade en (ii) onregmatigheid. - In die beëdigde verklaring van prof. Hamman wat die kennisgewing van mosie van 20 Mei 1976 vergesel het, word i.v.m. die kwessie van skade aangevoer dat appellant "deur vermelde draaiboek en die eventuele verfilming daarvan, in die oë van die publiek, sy oud-studente en donateurs, onder wie daar verskil van mening mag wees oor hierdie kontemporêre aangeleentheid..... onder ernstige verdenking geplaas sal word en wel in die sin dat Appellant kant kies in 'n kontensieuse en politieke saak, iets wat nie op sy weg lê nie, dat Applikant aandadig is aan die Respondent se uitbeelding en siening en lot van die Kleurling in die Republiek van Suid-Afrika en homself op simpatieke wyse daarmee identifiseer tot moontlike aanstoot van sy personeel, sy studente, oudstudente en donateurs, terwyl Applikant nooit tot voormelde betrokkenheid toegestem het nie.....", en hierdie siening van die

aangeleentheid...../55

aangeleentheid vind n mens ook in die beëdigde verklarings wat by dié van prof. Hamman aangeheg is. Die uitgangspunt van die deponente is deurgaans dat diegene wat die rolprente sien die indruk sou/^{kon}kry dat appellant met die rolprentmaker saamgewerk het en sy goedkeuring aan die tema verleen. (In sommige verklarings word verder gegaan en gesê dat sodanige medewerking en goedkeuring die enigste redelike afleiding is wat n mens sou kon maak). Hierdie indruk wat die publiek sou kon kry, word verder gesê, sou donateurs kon beïnvloed en derhalwe appellant in sy fondsinsamelingspogings kon benadeel. In prof. Hamman se beëdigde verklaring by die kennisgewing van mosie van 13 Julie 1976 word die aangeleentheid van skade op n ander grondslag as in die vroeëre verklarings benader. Respondent het hom intussen bereid verklaar om kennisgewings te vertoon wat sou verklaar dat die rolprente sonder die goedkeuring

of medewerking van appellant gemaak is (kyk die verwysing
daarna in bede 1 van die kennisgewing van mosie van 13
en 18 Julie 1976), en daarna sou n mens nouliks met
goeie rede kon beweer dat die rolprente die afleiding
regverdig dat appellant sy medewerking en goedkeuring
verleen het. In prof. Hamman se verklaring van 13
Julie 1976 is die bewerings met betrekking tot die
kwessie van skade toegespits op die gewraakte tonele
waarvan reeds hierbo gepraat is. Hy sê nl.: "....ek
vrees dat tensy gemelde tonele of gesprekke verwyder
word uit die rolprent, die universiteit selfs vermoënskade
sal ly", en n bietjie later: "Met insluiting van een
of meer van gemelde gewraakte tonele, soos vroeër in my
verklaring aangedui, is ek steeds die mening toegedaan
dat die moontlikheid van skade by fondsinsameling kan
bestaan". In sommige van hierdie verklarings, wat ek
nie een vir een gaan behandel nie, word gesê (soos
ook voor ons betoog is) dat appellant in die betrokke

tonele...../57

tonele voorgestel word as n instelling "wat die kleurling sonder genade gaan uitskop", en wat korrup is en saam met Landman konkel, ens. Dit is nie nodig om in besonderhede in te gaan nie. Ek het reeds hierbo in my bespreking van appellant se betoog m.b.t. die aantasting van appellant se dignitas en fama gesê dat die betrokke tonele m.i./redelikerwys vatbaar is vir die stelling dat appellant as harteloos of korrup, ens., voorgestel word nie. Soos ook reeds hierbo gesê is, kan m.i. nie redelikerwys gesê word dat appellant se aansien of goeie naam deur die betrokke tonele aangetas word nie. Hieruit volg dat vir sover daar in die beëdigde verklarings beweer, of gesuggereer, word dat die aantasting van appellant se aansien of goeie naam sy fondsinsameling sal, of kan, benadeel, sodanige bewerings of suggesties moeilik as aanvaarbaar beskou kan word.

Met betrekking tot die beëdigde verklarings wat by dié van prof. Hamman aangeheg is, wil ek ook daarop

wys dat die meeste van hulle nie beperk is tot die
geskilpunt wat in prof. Hamman se verklaring gestel word
nie, nl. dat die vertoning van die rolprente met een
of meer van die gewraakte tonele daarin skade kan ver-
oorsaak. In die meeste van die verklarings word te
kenne gegee dat die kennisgewings (die inhoud en tyds-
duur waarvan deur appellant bepaal is) van te korte duur
is om verstaanbaar te wees en in n hele paar word gesê
dat die kennisgewings nie die kyker se indrukke sal ver-
ander~~nie~~ en dat hy dus nog steeds onder die indruk sal
wees dat appellant meegewerk het aan die rolprente of
sy goedkeuring daaraan gegee het. Hierdie bewerings,
wat nie deur prof. Hamman gemaak word nie, is nouliks
ter sake by die vraag of die vertoning van die rolprente
met een of meer van die gewraakte tonele daarin appellant
skade kan berokken. In sommige verklarings word gesê
dat die verwydering van enkele gedeeltes uit die rol-
prente...../59

prente nie sal verhoed dat appellant skade ly nie, aangesien die rolprente as geheel appellant in n swak lig by die publiek sal stel. Sodanige bewerings is klaarblyklik nie beperk tot die geskil waarom dit eintlik gaan nie.

Uit hoofde van die voorgaande sou ek huiwer om te sê dat daar in die stukke bewys te vind is van moontlike skade soos deur appellant se advokaat betoog is. Maar al sou ek ook fouteer en n mens dus moet aanvaar dat daar wel n gevaar van skade bestaan, bly daar nog die vraag oor of sodanige skadeberokkening as n onregmatige daad beskou sou kon word. Ek het reeds hierbo aangedui dat appellant m.i. nie op so n wyse voorgestel word dat daar gesê kan word dat daar n skending van sy dignitas of fama is nie. Mnr De Villiers se betoog met betrekking tot damnum injuria datum is dan ook gelewer op die veronderstelling dat daar nie bewys

van...../60

van n skending van appellant se dignitas of fama is nie.

Die vraag is dan waarin die onregmatigheid van respondent se optrede geleë sou wees. Mnr De Villiers se betoog is dat n onregmatige daad gepleeg is omdat (ek haal aan uit sy betoogpunte) "dit strydig is met die gemeenskapsopvatting dat respondent die appellant op so n wyse in sy verhaal uitbeeld of aanhaal dat dit vermoënskade aan die appellant veroorsaak", en hy beroep hom, wat die gemeenskapsopvatting as toets van onregmatigheid betref, op Minister van Polisie v Ewels, 1975(3) S.A. 590(A.) op bl. 597 A-B. Wat die "wyse" van die uitbeelding van appellant betref, is nie betoog - afgesien, natuurlik, van die vroeëre betoog dat dit appellant se dignitas of fama aantast - dat die uitbeelding van appellant sodanig is dat dit as onbehoorlik of laakbaar beskou moet word. nie. Die betoog kom eintlik daarop neer, soos dit my voorkom, dat die onregmatigheid in die

blote...../61

blote feit van skadeberokkening geleë is. So n betoog kan nie aanvaar word nie, want n handeling wat skade veroorsaak is immers nie noodwendig onregmatig nie.

Uit hoofde van die voorgaande kan appellant se betoog m.b.t. damnum injuria datum na my mening nie aanvaar word nie.

Soos blyk uit al die voorgaande is ek van mening dat die appèl teen die hof a quo se weiering van n permanente interdik nie kan slaag nie. Dit is gemene saak tussen die partye dat die saak sodanig is dat indien daar nie grond vir die verlening van n permanente interdik is nie, n tydelike interdik ook nie toegestaan kan word nie. M.i. is hierdie siening van die aangeleentheid juis en daar hoef dus niks meer oor gesê te word nie.

Daar bly nou nog die kwessie van koste oor.

Namens appellant is betoog dat, selfs indien die appèl

nie...../62

nie slaag nie, hierdie hof nogtans moet beveel dat respondent die appellant se koste van die aansoek in die hof a quo tot op 5 Augustus 1976 moet betaal. Daar word na laasgenoemde datum verwys omdat respondent op 4 Augustus 1976, toe die aansoek voor die hof a quo gedien het, kennis gegee het dat - so lui dit in die advokaat se skriftelike betoogpunte - "n verdere materiële wysiging aangebring is, t.w. die uitskakeling van enige verwysiging na De Wet as 'Professor' of 'Prof'".

Ek verstaan dit nie mooi nie, want in die betoog in hierdie hof is na die betrokke persoon as "professor" verwys. Ek kan in ieder geval nie saamstem met die stelling dat die wysiging as "materieel" beskou moet word nie, maar in die lig van die besluit waartoe ek oor die kwessie van koste gekom het, vind ek dit nie nodig om meer oor die belangrikheid al dan nie van die gemelde datum te sê nie.

Appellant het in die hof a quo ook betoog

dat...../63

dat respondent n gedeelte van appellant se koste behoort te betaal. In die uitspraak van daardie hof word gesê dat die aansoek daarop gegrond was dat "die rolprent aansienlik verskil van die draaiboek wat aanvanklik aan applikant besorg is en dat die uiteindelijke rolprent minder aanstootlik is vir die applikant as die draaiboek, en dat die aansoek geloods is op sterkte van die draaiboek". Die hof het die betoog verwerp en gesê: "Die argument sou meriete gehad het as applikant nadat hy die rolprent in sy finale vorm gesien het, besluit het om sy aansoek terug te trek. Die applikant het egter volhard in sy aansoek. Daaruit lei ek af dat die applikant hierdie aansoek in ieder geval sou gebring het of die film nou in sy huidige vorm gemaak is of in die vorm van die aanvanklike aanstootlike draaiboek". (Kyk bl. 388 F-H van die verslag). Namens appellant is betoog dat die hof n verkeerde benadering tot die aangeleentheid gevolg het. Die betoog lui dat n

"andersoortige lis" tussen die partye ontstaan het nadat die rolprente deur verteenwoordigers van appellant besigtig is, en dat die hof moes oorweeg het of appellant geregtig was op 'n interdik om 'n rolprent "wat op die draaiboek gebaseer is" te belet. Dit kom my voor dat die advokaat dit juis het wanneer hy sê dat die hof a quo se benadering nie eintlik 'n antwoord gee op die betoog wat voor die hof gelewer is nie, en ek aanvaar derhalwe dat dit hierdie hof vrystaan om die kwessie van koste opnuut te oorweeg.

Die kern van die betoog wat namens appellant aan ons voorgedra is, is dat appellant geregtig was om die hof a quo te nader vir 'n interdik "op die basis van die draaiboek aangesien die rolprent op geen stadium aangedui het dat hy sou afwyk van die draaiboek nie, behalwe vir drie opsigte wat Meyer aan die universiteit se prokureur meegedeel het"; dat die appellant "op die basis van die draaiboek, wat die grondslag van sy aan-

soek was, n skuldoorsaak teen die respondent openbaar
het vir die verkryging van n interdik", en dat appellant
eers ná besigtiging van die rolprente daarvan bewus ge-
word het dat die rolprente in belangrike opsigte van
die draaiboek verskil". (Aanhaling uit die advokaat
se betoogpunte). Hieruit blyk dat appellant se betoog
daarop neerkom dat hy mislei is deurdat respondent hom
onder die indruk gelaat het dat die rolprente "op die
basis" van die draaiboek gemaak sou word. Appellant lê
in hierdie verband nadruk op enkele briewe wat deur sy
prokureurs aan respondent se prokureurs gerig is. Veral
twee briewe is van belang. Die eerste is n brief van
13 November 1975 waarin o.m. verwys word na n koerant-
berig dat respondent "met verfilming voortgaan" en dan
gesê word: "Die enigste afleiding is dat verfilming
sal voortgaan op die basis van die goedgekeurde draai-
boek, waarby die universiteit wel deeglik betrek word".
(Dit is nie vir my duidelik wat met "goedgekeurde draai-

boek" bedoel word nie). Die tweede is n brief van 25 Maart 1976 waarin o.m. gesê word dat appellant "aanvaar" dat "met die verfilming voortgegaan word op die basis van die draaiboek wat mnr Meyer se destydse prokureurs aan ons gegee het met die volgende uitsonderings wat mnr Meyer op 10 laaslede aan ons genoem het.....". Respondent het nie in antwoord op hierdie briewe aange-
dui in hoeverre die rolprente van die draaiboek sou afwyk nie, en op 20 Mei 1976 het appellant toe die hof met sy oorspronklike kennisgewing van mosie genader.

Indien n mens aanvaar dat appellant in die pas gemelde omstandighede in Mei 1976, toe hy die aansoek gebring het, onder die indruk was dat die rolprente nie veel van die draaiboek sou afwyk nie, sou dit nie noodwendig meebring dat hy geregtig is op die koste wat hy i.v.m. daardie aansoek gehad het nie. Of hy op sodanige koste geregtig sou wees, sou uiteindelik afhang van die vraag of hy in die aansoek sou geslaag het. Hierdie

vraag...../67

vraag is nie voor ons beredeneer nie en dit word ook nie
in appellant se skriftelike betoogpunte behandel nie.

Appellant skyn te aanvaar dat die aansoek sou geslaag
het, maar dit is nie 'n uitgemaakte saak nie. Ek vind
dit egter nie nodig om op hierdie aangeleentheid in te
gaan nie omdat ek nie daarvan oortuig is dat respondent
die verantwoordelikheid daarvoor moet dra dat appellant
die hof op 20 Mei 1876 genader het op die grondslag wat
hy wel gedoen het nie. Ek wys kortliks op die volgende.
Meyer, namens respondent, het in September 1975 die draai-
boek aan appellant voorgelê met die doel om appellant se
samenwerking met die bogenoemde rolprent te probeer
verkry. Hy is kort daarna meegedeel dat appellant
"in geen opsig hoegenaamd by die bogenoemde tema betrek
mag word nie". Op 7 November 1975 het respondent,
op versoek van appellant se prokureurs, 'n eksemplaar
van die draaiboek aan die prokureurs gestuur. In die

dekkingsbrief..../68

dekkingsbrief is o.m. gesê dat Meyer dit op prys sou stel "indien n samespreking met die universiteit kan plaasvind", en dat dit "allermens sy bedoeling (is) om die universiteit op enige wyse te na te kom". n Paar dae later, op 13 November 1975, het appellant se prokureurs n lang brief aan respondent se prokureurs geskrywe waarin o.m. gesê is dat "die universiteit reeds sy standpunt aan mmr Meyer oorgedra het en nie bereid is om met hom verder samesprekings te voer nie"; dat appellant se beswaar nie teen spesifieke tonele of dialoog gemik was nie, maar dat hy op geen wyse hoegenaamd by die rolprente "betrek" mag word nie; en dat, benewens "die beginsel van die saak", appellant teen twee spesifieke tonele beswaar het. (Die tonele is genoem en dit is daarna deur respondent verwyder). Vroeg in Maart 1976 het n verteenwoordiger van respondent, ene Olivier, probeer om met verteenwoordigers van appellant samesprekings

te...../69

te voer oor die rolprente, maar hy het nie daarin geslaag nie: hy is van die een persoon na die ander gestuur en is uiteindelik na appellant se prokureurs verwys. Daarna het Meyer appellant se prokureurs gaan spreek in 'n poging om verskille tussen die partye te probeer oorbrug, maar die prokureurs het volhard in die houding wat hulle in hul brief van 13 November 1975 ingeneem het. Die volgende dag het Meyer - hy sê dat die rektor se deur vir hom gesluit was - die vise-rektor probeer spreek, maar lg. het hom na appellant se prokureurs verwys. Op 25 Maart 1976 het appellant se prokureurs respondent skriftelik meegedeel dat appellant volhard in die houding wat in die brief van 13 November 1975 uiteengesit is, nl. dat appellant nie bereid is om enige samesprekings met Meyer te voer nie en dat appellant in geen opsig by die rolprente "betrek" mag word nie. Respondent het daarna geantwoord dat voortgegaan word met die vervaardiging van die rolprente en dat die

rolprente...../70

rolprente n aankondiging sou bevat dat die gebeure daarin geheel en al fiktief is. Toe appellant besluit het om hof toe te gaan, sou respondent in alle waarskynlikheid nog nie baie ver met die verfilming gevorder het nie - die Engelse weergawe was n maand daarna nog nie heeltemal klaar nie en die Afrikaanse weergawe is nog later voltooi - en dit sou m.i. in appellant se belang gewees het as hy minder haastig opgetree het en ingestem het om Meyer te woord te staan in n poging om verskille te probeer uitstryk eerder as om te weier om die aangeleentheid met hom te bespreek. Appellant, as die applikant in die aansoek, moes hom vergewis het van die feite waarop hy sy aansoek gegrond het, en hoewel ek besef dat appellant hom op die standpunt stel dat hy mislei is deur respondent se versuim om te antwoord op die stelling dat aanvaar word dat die verfilming van die rolprente op die "basis" van die draaiboek sou geskied, is daar aan die ander kant, soos reeds gesê, die oor-

weging...../71

weging dat appellant die houding ingeneem het dat hy in
geen opsig hoegenaamd by die rolprente "betrek" mag word
nie en dat hy nie bereid was om enige samespreking met
Meyer te voer toe laasgenoemde te kenne gegee het dat hy
graag verskille tussen die partye wou probeer oorbrug
nie. In hierdie omstandighede meen ek dat daar nie
voldoende rede bestaan om n kostebevel uit te reik
soos deur appellant se advokaat aangevra is nie.

Die appèl word met koste, insluitende die koste
van twee advokate, afgewys.

P. J. Rabie
P. J. RABIE
Appèlregter.

CORBETT, AR.)
HOFMEYR, AR.)
MILLER, AR.)
DIEMONT, AR.)

Stem saam.